

Smeden Engströms liv och lefverne i Litslena och Willberga

Smeden Jan Erik Engström flyttar med sin familj, hustru och två barn, från Enköpings-Näs till Villberga 1842. Jan Erik är då 29 år gammal. Han är en skicklig smed men med ett oerhört dåligt ölsinne. När Jan Erik har druckit för mycket, och det händer alldeles för ofta, så blir han lättretlig och tar gärna till nävarna när han skall skipa rättvisa.

Jan Erik och hans hustru Anna är ursprungligen från Sörmland respektive Östergötland men har sökt sig uppåt landet, dels för att Jan Erik vill lära sig mer om smide av nya läromästare och dels för att slippa det rykte han redan skaffat sig i sina forna hemtrakter som en våldsam man.

I Villberga fattades det en bysmed och Jan Erik blev därför till en början väl mottagen. Byborna i Villberga var inte okunniga om Jan Eriks rykte men hoppades att han skulle bättra sig när han blev äldre och mera mogen till sättet och dessutom familjefar.

Förhoppningarna infriades inte. Engströms temperament var av den arten att det inte gavs många sekunders betänketid innan han reagerade. Det var nu inte alltid så bra och övertänkt utan Engström reagerade med nävarna i stället för med hjärnan. Det sättet orsakade både honom och hans omgivning stora problem. Att sedan Engström hade problem med att skilja på vad som var hans och vad som var andra personers egendom gjorde inte tillvaron lättare.

Stöld...

Vistelsen i Villberga börjar direkt med att Engström är åtalad för att dels genom inbrott i en låst smedja vid Skäggesta i Litslena ha stulit en jernstång och harvpinnar, och dessutom ska han ha stulit en åkerharv som låg på gården vid Fiskvik och 11 st järnpinnar ur en sladd som låg på samma gårde. Alltihop tillhörande Lars Larsson i Fiskvik. Engström påstods ha smitt hästskor av järnet och sålt till handlanden Lemke i Enköping.

Engström beskyller dock Larsson vid tinget för att vara skyldig Engström 1/2 tunna råg som han blivit lovad för att han återfunnit den bortkomna harven. Han kallar också Lars Larsson för "skälm" inför tinget.

Engström åläggs att redovisa hur han kommit över det järn av vilket han smidit hästskorna, men säger sig inte kunna minnas från vem han fått det eftersom han av åtskilliga personer fått järn i ersättning för smidesarbete han utfört. Han sa också, litet försmädligt, inför rätten att han trodde att det var åklagaren som var skyldig att bevisa att Engström hade stulit järnet och inte tvärtom, dvs att det var Engströms sak att bevisa att han var oskyldig.

Engström nekade till anklagelserna och trots besvärande omständigheter i synnerhet beträffande järnstången, kunde inte tillräckliga bevis presenteras för att fälla Engström för stölderna. Men för missfirmelse av Larsson inför tinget skulle Engström böta 3 daler.

Skogsåverkan...

Engström och tre andra personer, Ekblom, Asp och Jansson, hade av förre kronolänsmannen Olander blivit anlitade till att fara till Lidingby i Vallby och där hugga och hemföra tre lass björk och gårdsgårdsvirke. Att det förekom huggning i Lidingby skog uppmärksammades av Olov Lindqvist. Lindqvist var förmyndare för en granne som ägde skogen varför han ingrep och försökte stoppa huggningen. Han tog med sig några grannar och gick till skogen för att prata med Engström och hans sällskap. En av Engströms kamrater, Jansson, avbröt huggningen och for därifrån. Av de andra, som var påtagligt berusade, blev de bryskt avvisade med lyftade yxor och med hot om att bli ihjälslagna. Lindqvist och hans grannar lämnade den hotfulla situationen och hämtade nämndemännen Jansson i Lidingby och Hållén i Håningby.

Tillsammans mötte dom, de nu än mer berusade skogshuggarna, när de var på hemväg med sina lass. Tre hästar med varsin kälke efter, fullastade med björktimmer och gårdsgårdsvirke och med en onykter kusk överst längst fram på varje lass.

Nu uppstod ett nytt bråk med handgemäng, efter det att nämndemannen Hållén hade bett dem att stanna för att få tala med dem. Då hade alla tre skogshuggarna tagit fram sina kälkstakar som var till för att bromsa kälkarna med i nedförsbackarna. Ekblom hade kastat av sig rocken och gjorde sig beredd att slåss. Engström sprang emot Hållén gav honom ett par knytnävsslag och rev sönder hans päls och skrek: *"här skall så mycket blod rinna, som en vattenström"*. Engström hotade också Lindqvist och de två nämndemännen med att samma sak skulle hända med dom som med Lars Larsson i Gåde, Boglösa nyligen. **Lägg in innehållet i följande parentes i en not längst ner på sidan.** (Lars Larsson hade varit på hemväg ifrån Enköping en kväll, mindre än en månad tidigare. Han hittades av yngsta sonen sittande död på kuskbocken hemma på stallbacken sent på kvällen. Larsson hade ett djupt sår i huvudet av ett slag med en yxa. Han hade varit död ett par timmar när han hittades och hans färd kunde spåras baklänges genom det myckna blodet som fallit på snön. Hästen hade själv gått hem med sin döde husbonde som hade blivit ihjälslagen när ekipaget skulle ta sig igenom en av väggrindarna efter att passerat Hemsta. Larsson hade gjort ett stopp på hemvägen från sta'n hos dottern och mågen Jan Eric Jansson som bodde där. Det visade sig senare att Jan Eric Jansson hade en längre tid varit i ekonomiskt bryderi och trodde sig kunna lösa problemet genom att skynda på arvsskiftet efter svärfadern. Han avslöjades dock genom de fotavtryck från hans stövlar i snön som hittades vid väggrinden och där dessa avtryck hade en speciell utformning av klacken som dessutom var extra hög. Avtrycken stämde exakt med Jan Eric Janssons stövlar och efter en tids förhör erkände han så småningom.) Asp hade dittills inte deltagit i våldsamheterna men när en av Lindqvists mannar tog tag i grimman på Asps häst och försökte skära av tömmarna hade hästen rest sig och Asp gick fram och hindrade honom samt gav honom flera knytnävsslag. Lindqvist och nämndemännen och de övriga som försökte avstyra hämtningen av virket gav upp och återvände hem. De tre virkeslassen fortsatte sedan mot Litslena.

I samband med bråket i skogen hade Ekblom nämnt att de hämtade virket på uppdrag av Olander, som också bodde i Lidingby. Lindqvist och nämndemannen Jansson hade därför besökt Olander samma eftermiddag. Olander hävdade att han var delägare, genom sin hustru, i den skog där huggningen hade genomförts. Det visade sig vid närmare utredning att Olander var inblandad i en egotvist om den aktuella skogen. Denna tvist var ännu inte avgjord i rätten.

De tre skogshuggarna blev dömda till böter för överfall, vägofridsbrott, och fylleri, samt dömda till fängelse i tre veckor för skogsåverkan och dessutom skyldiga att gemensamt ersätta det hämtade virket. Det blev ett kostsamt straff. Eftersom Engström saknade tillgångar att betala böterna med omvandlades böterna till fängelse i 24 dagar, varför det blev ett sammanlagt fängelsestraff på 45 dagar på vatten och bröd.

Utmätning...

Engströms levnadssätt orsakade en del kostnader. Kostnader som han inte kunde betala. Det var böter och det var ersättningsanspråk för skada han orsakat och så vidare. Det resulterade i att länsmannen Sandqvist hade gjort utmätning hos Engström och tagit en ko i beslag. Den ko som utmätningen gällde hade Engström stående i ett fähus hos soldaten Nord i Villberga. Själva utmätningförrättningen hade inte ägt rum vare sig hemma hos Engström eller hos Nord utan hos bonden Jan Mattsson i Villberga by, då även Nord var närvarande. När Nord senare på kvällen kom hem och gått till fähuset upptäckte han att Engström hade hämtat kon. Engström hade sedan sålt kon och på det sättet undandragit sig utmätningen. Ytterligare några månader senare hade ny utmätning verkställts hos Engström. Då hade en dragkista med skåp, ett och ett kvarts lispund (drygt 10 kg) lin, en spegel, två tennljusstakar och två karmstolar tagits i mät, hämtats och flyttats till bonden Gustaf Ersson också han boende i Villberga. Även dit hade Engström begivit sig när Gustaf Ersson inte var hemma, brutit sig in och hämtat sina utmäta varor.

Det här hände under våren 1844 och länsmannen Sandqvist försökte kalla Engström till tinget för att svara för sekvesterbrott (sekvester = belägga med kvarstad, ta i beslag). Sandqvist fick aldrig tag i Engström som enligt uppgift från grannarna hade begivit sig ifrån orten. Målet skjuts upp flera gånger för att göra det möjligt att få Engström inför tinget. Det misslyckas dock och efter ett antal fruktlösa försök så avgörs målet utan Engströms medverkan i november 1845. Resultatet blir inte oväntat att Engström får ytterligare straff i form av böter som omvandlas till 14 dagars fängelse vid vatten och bröd, dessutom kvarstod skulderna som var den ursprungliga anledningen till utmätningarna.

Det visade sig senare att orsaken till att Engström inte påträffades var att han avtjänade ett fängelsestraff på 24 dygn för slagsmål på den allmänna landsvägen, och under den strafftiden hade

han rymt från "Correctionshuset i Upsala", infångats och fått 7/12 års (7 månaders) straffarbete på Vaxholms fästning och blev frigiven därifrån först i maj 1847. Vid frigivningen så får han goda vitsord om uppförande. Det är inte förvånande med tanke på att det var brännvinet som orsakade alla Engströms problem med rättsvisan. Brännvin serverades inte i någon större mängd på fästningarna.

Så var det då dags igen...

Kontraktsposten i Villberga, Eric Blomberg, var en myndig och sträng men ordningsälskande Herrens tjänare. Han hade genom sitt stränga sätt gjort sig ovän med ungdomen i socknen vilka han beskyllde för fylleri och skörlevnad och var särskilt kritisk till de "dansnöjen" som anordnades både i Villberga och i angränsande socknar. Genom Blombergs kommenderande med ungdomen, och på ålderns höst alltmer aggressiva ton, så blev han ett tacksamt mål för ungdomarnas upptåg. En del upptåg gick helt överstyr och Blomberg råkade riktigt illa ut vid flera tillfällen. Han blev alltmer desperat och stämde ungdomarna inför tinget med våldsamma anklagelser såsom mordförsök etc. Inget av målen gick dock hans väg utan alla åtal lades ner i brist på bevis.

Den vetskapen om Blombergs anseende i socknen kan vara bra att ha om man ska bedöma följande händelser som skedde år 1848. Blomberg var då 69 år gammal och började bli sjuklig. Han var ordförande i sockenstämman och styrde den med diktatorisk hand. Det var få bland sockenstämmans övriga ledamöter som vågade säga emot honom. Han skrev också protokollen och fick på det sättet möjlighet att formulera sina tankar som därmed blev beslut i sockenstämmans namn.

Men nu var det om Engström det här skulle handla och vid en sockenstämma den 2 april 1848 så skriver Blomberg i protokollet angående Engström att:

Mot den f.d. fästningsfången, nuvarande bysmeden Engström, har den senaste veckan från flera aktningstvårda personer blivit upplyst om flera förbrytelser. Engström som efter avtjänat straffarbete på Vaxholms fästning, olyckligt nog, återkommit till församlingen föregående år, är icke långt mellan varven rusig och då farligast. Han har för kort tid sedan begått hemfridsbrott på en loge och där kastat omkull drängen Jan Lind och med kniv i handen under svordomar hotat att sätta kniven i honom. För två veckor sedan gick han in i skraddare Wallquists hus och under föräldrarnas frånvaro försökt att våldta en tioårig dotter. Engström har också försökt förleda bonden Gustaf Erssons hustru – en ärbar kvinna – till horsbrott, och hon skall haft svårt att bliva av med honom. Hans uppförande hos pastor senaste veckan då han med knutna kringslående nävar och stampande fötter, likväl utan att vidröra pastorn, försäkrade med en förfärlig stämma och vid "insända djävlar i sitt blod" att han skulle hämnas om han än en gång skulle förlora sin frihet. Engström uppför sig allmänt illa och med skrik och støj i hus, på vägar och backar till allmän förskräckelse.

Sist yrkades enhälligt att han, för den allmänna säkerhetens skulle, måtte bliva livstidsfånge."

Det var ord och inga visor. Blomberg skickade protokollet till länsman Sandqvist som för att utreda anklagelserna instämde Engström till häradsrätten. Sandqvist kallade också alla de målsägare och vittnen som Blomberg hade angivit i sitt protokollsutdrag.

Engström fick berätta om sina levnadsförhållanden. Han uppgav sig vara född den 11 december 1814. Pastor Blomberg har dock i husförhörslängden skrivit den 13 november 1813 som Engströms födelsetid. Det är inte säkert att Engström hade så noga reda på sig, vid tinget kunde han till exempel inte minnas vad hans föräldrar hette. Föräldrarna hade dött när Engström var liten och han växte upp hos andra personer. Födelseuppgiften i husförhörslängden borde komma från det flyttningsbetyg Engström hade med sig när han flyttade till Villberga och då visade upp för pastorn. Det kan dock ha blivit felskrivet vid någon av de många flyttingarna från den första från Lilla Mellösa till den sista till Villberga.

Efter Engströms levnadsbeskrivning hördes alla målsägarna och vittnena. Ingen av de som hördes inför rätten, inklusive föräldrarna Wallquist, vars dotter skulle ha blivit angripen, gjorde några som helst uttalanden för att få Engström fälld. Tvärtom, så vittnade den ena efter den andra om att det inte det fanns något att göra någon affär av. Den uppkomna osämjan, i drängen Lindhs fall, var utredd och det fanns inte längre någon ovänskap mellan honom och Engström. Wallquists hade visserligen berättat om händelsen med dottern för prosten Blomberg men att deras avsikt inte varit att åtala Engström, osv.

Hela ärendet resulterade i att länsmannen Sandqvist lade ner målet. Varför det tog denna vändning är inte lätt att veta. Antingen har Blomberg i sin ordningsiver överdrivit händelserna i sin beskrivning eller

så är sockenbornas agerande vid tinget en reaktion mot Blombergs sätt att försöka göra sitt eget tyckande till sockenbornas genom sockenstämmoprotokollet, eller också är sockenborna beskyddande mot Engström eller kanske rädda för repressalier ifrån honom. Ingen vet med bestämdhet. Man kan bara spekulera och fortsätta att fundera för följetongen fortsätter med...

Otidigheter, stenkastning och slagsmål...

En måndag i slutet av april hade Fiskviks byamän träffats hemma hos ängsvaktaren Safvelin när en påtagligt onykter Engström infinner sig i stugan och lägger sig i samtalet. Det blir ett gräl som övergår i slagsmål mellan Engström och bonden Jan Ersson, först inne i stugan och sedan ute på häradsvägen där Engström förföljer Ersson och ger honom flera örfilar och ska dessutom ha fattat tag i honom och knuffat omkull honom mot en stallvägg utmed vägen.

Några veckor senare, söndagen den 13 maj mellan klockan 11 och 12 på dagen hade Engström mött bonden Anders Wellén som kom åkande i en kärra på Häradsvägen utanför Björnbo i Litslena. Engström påstod att han endast hade försökt utkräva betalning för en fordran han hade hos Wellén, medan Wellén hävdade att Engström följt efter kärran och kastat en sten i ryggen på honom och kallat honom för "rackare", samt visat en pistol och hotat att skjuta Wellén.

Dagen efter på måndagen den 14 maj omkring klockan sju på kvällen kom bönderna Anders Carlsson i Edsta och Gustaf Ersson Willberga i egenskap av brandsyningsmän på besök hos Engström. Engström bodde i en stuga som tillhörde soldaten Nord. Stugan saknade både dörrar och fönster och brandsyningsmännen hade till uppgift att förbjuda Engström att göra upp eld i stugan. Det blev naturligtvis gräl om saken och under tiden så kom även Wellén dit på hemväg ifrån skogen och med en träklubba på axeln vilket inte gjorde Engström på bättre humör utan han fortsatte gårdagens gräl och hotade Wellén med en yxa.

Ovanstående resulterade i 13 dagars fängelse vid vatten och bröd.

Avhysning...

Senare samma sommar hade åtta av Willberga byamän fått nog och ingav till tinget en skrivelse med innebörden att på grund av Engströms beteende med ett vådligt och farligt uppförande och trots att han varit på fästning inte förbättrat sitt leverne och dessutom saknar någon hemvist här i Villberga så önskar byamännen att från Engström bli befriade. Innebörden var alltså att Engström skulle tvingas att flytta ifrån bygden. Pastor Blomberg var inte en av dem som hade undertecknat skrivelsen utan han hade i stället utfärdat ett prästbetyg som bifogades skrivelsen.

Härads rätten förklarade dock att den inte var behörig att ta befattning med ett sådant ärende och avlog begäran.

Ombytta roller...

Möjligen har de här klagomålen haft en viss inverkan på Engström. Det verkar inte ha hänt någonting på flera månader, tvärtom, så på hösten samma år hade Engström varit vid Litslena gästgivaregård en fredag i oktober. Där hade han träffat bonden Eric Lindström ifrån Lindsunda. Lindström hade bett Engström att följa med honom hem för att hjälpa honom med att beslå några vagnshjul med järn. Engström som var en erkänt duktig smed följde med Lindström men när de kom till Lindsunda blev Lindström och hans hustru oense om vem som skulle få utföra smidesarbetet. Då Engström märkte att han inte var välkommen av Lindströms hustru hade Engström börjat gå hem. När han hade hunnit en bit ut på allmänna landsvägen blev han upphunnen av Lindström som uppmanade honom att komma tillbaka men Engström vägrade. Lindström som inte var helt nykter hade fattat tag i Engström och försökt hindra honom att gå sin väg och i samband med det hade Engströms rock gått sönder. Engström hade skjutit honom ifrån sig och fortsatte att gå hemåt, men Lindström hade börjat okväda Engström genom att kalla honom "tjuv" och "rackare". Engström hade då tagit till flykten men Lindström hade tagit en gårdesgårdstör och sprungit efter utan att hinna ikapp honom.

Skomakaren Anders Lundberg bodde inte långt från allmänna landsvägen där händelsen ägde rum, han både såg och hörde det som hände och kunde där inför rätten berätta att Engström hade uppträtt lugnt och försökt på ett fredligt sätt avstyra bråket, men att Lindström hade varit starkt påverkad av alkoholhaltiga drycker.

Rätten dömde Lindström till böter för förolämpningar, knuffar och för fylleri. Han fick också ersätta både inkallade vittnen och Engström för inställelsen i rätten. Däremot fick inte Engström någon

ersättning för sin sönderrivna rock på grund av att han vid ifrågavarande tillfälle inte tagit kontakt med något vittne som kunde intyga skadan.

Här visade alltså Engström sinnesnärvaro nog att inte ge tillbaka när Lindström blev våldsam. Troligen var Engström nykter vid tillfället och då var han inte svår att ha att göra med. Han var som sagt en duktig yrkesman för vid samma ting var han instämd för att vittna i ett annat mål. Engström hade ombetts göra en bedömning av ett smidesarbete som en annan smed hade utfört åt nämndeman Jan Ersson i Boglösa. Jan Ersson hade klagat på kvaliteten av utfört arbete och ville att en kunnig, opartisk person skulle bedöma det utförda arbetet. Engström hade synat arbetet och kunde göra en bra beskrivning som underlag för rättens beslut.

Mordförsök...

Ett av Villbergaungdomarnas trakasserier mot prosten Blomberg resulterade i att Blomberg stämde drängen Anders Lagerqvist för mordförsök efter att han hade kastat in två större stenar genom Blombergs sovrumsfönster när han låg och sov. Blomberg hade kallat in Engström och fyra personer till som vittnen. Inget av vittnena hade något att upplysa om varför målet avskrevs. Det är högst intressant att Blomberg kallar in Engström för att vittna till Blombergs förmån när samma Blomberg försökt få Engström avvisad från socknen och insatt som livstidsfånge. Blomberg hade problem både med sig själv och församlingen mot slutet. Hans eftermäle, när han avled och därmed avslutade sina tjugosju tjänsteår i Villberga, blev att Blomberg var "nitisk".

Öfverfall med knif...

En fredag i början på maj 1853 var Engström på Litslena Gästgifveri. Då får man onda aningar för där serveras det brännvin, konjak med mera. Kombinationen alkohol och Engström har aldrig varit särskilt lyckad och den här gången var inget undantag. In på krogen kommer också fyra personer från Veckholm. Det är torparen Carl Ersson som bor i torpet Amsterdam under Ekholmen. Det är drängarna Ericsson och Törnberg vid Ekholmen samt pigan Johanna Sjöqvist. Av någon anledning kom Engström i gräl med Carl Ersson och hotade att ge honom stryk. Det hotande bråket kom av sig och Engström begav sig hemåt till Skäggesta i Litslena.

När Veckholmsborna senare under eftermiddagen var på hemväg med häst och vagn och passerade utanför Skäggesta på allmänna häradsvägen så kommer plötsligt Engström efter dom. Engström ökar stegen och skyndar på för att hinna ikapp. Hästen och vagnen med passagerarna passerar genom en av väggrindarna som hade öppnats av gossen Jernberg. Innan grinden hinner stängas skyndar Engström igenom och låter grinden vara öppen. Han hinner ifatt vagnen och började skrika "rackare" och "fåhund" åt Carl Ersson och tog tag i hästens tyglar för att stoppa den. Eriksson och Törnberg gick ner från vagnen och fick Engström att släppa tyglarna. Engström tog upp en käpp som låg i dikesrean och slog Carl Ersson ett rapp över axeln så att det började blöda. Engström drog därefter fram en kniv och hotade Ersson med. Då hade Ericsson och Törnberg kommit upp i vagnen igen och satte fart på hästen och Veckholmsborna for sin väg åtföljda av stenar som Engström kastade efter Carl Ersson. Carl Ersson böjde sig fram och tog skydd bakom Johanna Sjöqvist och undvek därigenom att bli träffad.

Så var det alltså dags för Engström att besöka tinget igen. Engström ångrade sig nog och skämdes säkert en hel del när han väl hade nyktrat till, för han hade fått och godkänt kallelsen, men när dagen för målet kommer upp i tinget så infinner sig inte Engström. Nämndemännen tar i med hårdhandskarna och beslutar att Engström ska efterspanas och häktas och införpassas till tinget följande dag. Häradsdomaren har en avvikande mening och reserverar sig mot beslutet och tycker att det räcker med att utfärda ett vite för Engström om han inte infinner sig. Hursomhelst, Engström häktas och målet handläggs följande dag där Engström dömdes för vägofridsbrott, okvädingsord, ett slag med käpp samt fylleri till 24 riksdaler i böter, eller 15 dagars fängelse vid vatten och bröd. Engström är missnöjd med domen men saknar enligt egen utsago inte medel att betala böterna med, varför något fängelsestraff inte är aktuellt den här gången.

Nytt år nya händelser...

På själva midsommardagen 1854 mellan klockan sju och åtta på kvällen så var bonden Eric Ersson i Villberga på väg hem och passerade Engströms torp i Skäggesta, när Engström kommer utspringande från sin bostad. Engström skriker hotelser mot Ersson och knuffar till honom samt kastar sten på honom. Det var tydligen gammalt groll som var orsaken. Ersson försöker prata med Engström och få honom att lugna ner sig men utan resultat. I stället skriker Engström: "du skall inte komma undan med

lifvet, vänta bara tills jag får gå in". Han gick därefter in i sin bostad och kommer ut igen efter en mycket kort stund, kastar på nytt några stenar emot Ersson samt drar upp en pistol ur fickan och avlossar ett skott mot Ersson från fem meters håll. Ersson träffas dock inte men krutröken slog honom i ansiktet.

Så här fick man ju inte göra ens 1854, så det blev böter med 25 riksdaler för vägofridsbrott, sabbatsbrott och för att mot annan person brukat livsfarligt vapen, och kunde han inte betala så omvandlades böterna till nitton dagars fängelse vid vatten och bröd.

Även fattighjon råkade illa ut...

En torsdageftermiddag mellan klockan fem och sex så hade Engström varit inne i krogrummet på lilla krogen vid Litslena. Dit hade också fattighjonen Eric Hedqvist och Axel Lindström från Litslena fattigstuga kommit och när Hedqvist såg Engström så gick han fram till honom och bad att få tillbaka de 24 skillingar som Engström tidigare hade lånat av honom. Engström var inte beredd att diskutera gamla skulder utan han gav Hedqvist helt sonika ett rapp över ryggen med en knölpåk och sa "*här har du betalt*". Hedqvist som var välbekant med Engströms humör, förstod att det inte var läge att diskutera pengar utan han lämnade krogen och började gå hemåt mot fattigstugan. Lindström följde med. Engström som hade blivit ordentligt uppretad upptäckte efter ett tag att Hedqvist hade gått och sprang efter honom och hann ikapp honom i höjd med källan i närheten av fattigstugan, där han gav Hedqvist flera slag med knölpåken. Den här gången träffade han i ansiktet och Engström hade förmodligen haft något vasst på änden av påken för Hedqvist fick ett långt och djupt sår under ena ögat och det blödde ymnigt. Hedqvist fortsatte mot fattigstugan och lämnade ett långt blodspår efter sig som syntes hela vägen. Lindström gick tillbaka upp till gästgifveriet för att hämta hjälp och träffade där djurläkaren Lundin, som åtföljde Lindström ner till fattigstugan för att hjälpa Hedqvist.

Fjerdingsman Johansson i Westhammar var även han vid gästgivargården och när han fick höra talas om misshandeln gick han ner till fattigstugan, och för att dokumentera händelsen stegade han upp blodspåret som minsann var 112 famnar långt.

Böter igen för misshandel och vägofridsbrott samt ersättning till Hedqvist för sveda och värk.

Vem äger smidesstädet egentligen?...

Engström hade stämt rusthållaren Johan Wallin i Skäggesta för att natten mellan den 15 och 16 januari 1859 stulit ett smidesståd ifrån en smedja på Skäggesta ägor och som Engström sedan sju år använde. Stådet tillhörde egentligen hemmansägaren Gustaf Ersson i Fiskvik men Engström hade haft det till låns under fem år. Wallin erkände att han tagit stådet och förvarade det hemma hos sig, för att försöka få Engström att flytta från Skäggesta. Wallin ville inte längre ha Engström som hyresgäst på sina ägor på grund av hans trätgiriga lynne. Stådet ägare Gustaf Ersson berättade i rätten att han lånat ut stådet för en fem – sex år sedan men inte till Engström utan till Wallin. Rätten lade därför ner målet och Engström fick ersätta Wallin för inställelsen i rätten.

Utredning om en drängs dödsfall...

Länsman Sandquist gjorde en ransakning angående den 19-åriga drängen Eric Wilhelm Johanssons dödsfall. Han var i tjänst hos bonden Johan Johansson i Villbergaby när han dog och utan annan föregående sjukdom än den misshandel han hade blivit utsatt för åtta dagar före dödsfallet. Erics föräldrar från Bäddarö var närvarande vid tinget. Eric hade fallit omkull och slagit huvudet i en sten så att det smällde så högt som ett pistolskott.

Händelsen hade börjat med att han hade fått i uppgift att leda ut och släppa ett stokreatur i vall. Det här skedde vid sextiden på morgonen onsdagen den 26 september 1860, och när Eric och hästen gick förbi granngården där så bjöd granndrängen in honom på brännvin. De båda drängarna drack så pass, redan vid den tiden på morgonen, att Eric blev rejält påverkad. Granndrängen hade då tagit hjälp av en piga för att de gemensamt genom att hålla Eric under vardera armen, leda hem honom, men när de gick över gårdsplanen så föll han baklänges och slog huvudet i en jordfast sten med en smäll "*så att det lät som ett pistolskott*". Eric förlorade medvetandet. Han bars hem och lades i en säng. Eric var medvetslös i flera timmar. Såret i huvudet tvättades med kallt vatten och ättika. Eric låg med svår huvudvärk i flera dagar. På lördagsförmiddagen hade skraddare Wahlquists änka applicerat 5 st blodiglar som alla dragit blod, dels vid tinningen och dels vid högra örat och dels i nacken och då hade värken lindrats ett tag men straxt åter tilltagit. Eric hade legat så till efterkommande torsdag den

4 oktober klockan fyra på eftermiddagen då han avled. Obduktionen kunde inte visa på annan dödsorsak än den huvudskada som föranletts av fallet mot stenen.

Engström som händelsevis passerat medan Eric ömsom leddes ömsom bars hem var inkallad som vittne, utan att ha något speciellt att meddela. Ransakningen gav vid handen att Eric avlidit av en skada han själv åsamkat sig och att ingen kunde anses ha handlat försumligt vid behandlingen av Eric.

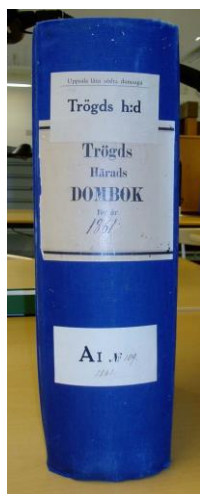
Aktiv ända in i det sista...

Tisdagen den 26 juni 1860 hade Engström besökt Litslena gästgivargård och där hade gästgivaren Adolf Jansson ställt sig i försåt och med två stenar överfallit och slagit Engström så att denne fick flera sår och blånader med påföljd att han inte kunnat arbeta på 14 dagar. Allt enligt Engströms stämning. Engström hade varit på gästgiveriet tillsammans med bonden Jan Erik Andersson, de hade samtalat om några av de affärer de hade gemensamt när Jansson hade lagt sig i samtalet och Engström avbrutit honom med orden: *"det angår dig ej, Plog-Janne"*. Med detta uttryck syftade han på en rättegång som Jansson haft rörande en plog, utan att Engström haft någon ond mening med det. Jansson hade då blivit förargad och gått ut, och när Engström och Andersson lämnat gäststugan hade Jansson stått i försåt och slagit Engström med stenarna.

Engström hade låtit provinsialläkaren Dr Stiegler undersöka skadorna dagen därpå och fått dom dokumenterade. Det var åtskilliga sår och blånader i huvudet och ett djupt jack under ena ögat.

Jansson hävdade att han varit ute på gården när Engström kommit och frågat honom om Engström kunde hjälpa honom med en del smidesarbete, men inte fått något svar. Engström gick in i gäststugan och Jansson följde efter där Engström bjöd på en sup brännvin. Jansson hade straxt gått ut igen för att hämta något och var på väg in när han mötte Engström i dörren. Uppasserskan vid gästgiveriet åtföljde Engström och sa till honom att han inte betalat för brännvinet. Engström hade då givit Jansson ett slag över armen med en butelj han hade i handen. Jansson gav då Engström en örfil så att han föll omkull och kastade ut honom på gården. När Engström gjorde en gest som för att resa sig hade Jansson för att värja sig beväpnat sig med en sten och hotat med att slå ihjäl Engström om han fortsatte att bråka. Engström hade då satt sig upp i sitt åkdon och rest sin väg. Åklagaren ville uppskjuta målet till nästa ting för att hinna inkalla flera vittnen, vilket också bifölls. Målet blev dock aldrig avgjort på grund av Engströms sjukdom och dödsfall.

Engström fick aldrig möjlighet att bevisa att han skulle ha lugnat ner sig på ålderns höst, såsom Villbergaborna hade hoppats när de antog honom som bysmed arton år tidigare, för under andra halvan av 1860 blir Engström alltmer besvärad av värk i bröstet och han avlider av bröstinflammation i januari 1861 endast 47 år gammal. Han bor då med hustrun Anna Fagerborg i Villberga by. Bouppteckningen redovisar en nettobehållning på 5 Riksdaler. De var fattiga men inte skuldsatta. Den största tillgången som fanns i boet var inte oväntat smidesverktygen. De värderades till nästan 8 Riksdaler.

Bildtext: I den här boken finns de sista anteckningarna om smeden Engströms bravader. De sista målen lades ner på grund av att den åtalade avlidit. Foto: Göran Källgården, 2006.